

raditi (orati) sebi dva tjedna, a treći samostanu. Hraniti volove morao je dakako kmet. Ako su bili Franjevci nezadovoljni sa svojim kmetom, t. j. ako su ga zatekli u kakvoj pogriješi, mogli su ga odmah otpustiti.

9. Pravila bratovština.

Bratovštine u hrv. narodu osobito u Istri, Dalmaciji i po hrv. primorju bijahu vrlo znameniti faktor. Sve te bratovštine imaćahu u prvom redu svrhu nabožnu, ali uz tu glavnu, a često puta i prividnu svrhu imale su u pravnom i u društvenom životu hrv. naroda tečajem više vijekova i druge vrlo znamenite funkcije. U bratovštinama usredotočio se sav društveni i pravni život osobito nižih slojeva naroda ili pučana. One su imale i svoju sudsku, administrativnu i legistativnu vlast. Stoga su se u njima redovno dizale razne pučke bune protiv gospode, kojoj je uvijek pogodovala u Dalmaciji i Istri mletačka vlada.

Bratovštine gospode razlikuju se od bratovština pučana; one prve držale su se uvijek svojih vjerskih propisa, dočim su druge poprimale sve to više svjetovni karakter. Bratovština bilo je osobito u Istri i Dalmaciji vrlo mnogo, dapače u jednom te istom mjestu po nekoliko.

Bratovštine razlikovale su se i po svojim članovima, u nekim su mogli biti članovima samo svećenici, u drugim svećenici i svjetovnjaci, a u trećima samo svjetovnjaci, dočim su svećenici bili samo izabrani funkcionari. Sve te bratovštine imale su i svoja pravila, koja su bila u Istri i Dalmaciji redovno napisana talijanskim jezikom radi mletačke gospode, koja su nad bratovštinama nadzor vodila. Danas poznamo pravila hrvatskim jezikom napisana samo iz 5 mjesta u Dalmaciji (iz Zadra, Biograda, Zlarina, Trogira i Poljica), a od ovih su ona iz Biograda napisana glagolicom, a ona iz Poljica ćirilicom (bukvicom), koju Poljičani nazivlju glagolicom, dočim su ostala napisana latinicom. Sa otoka Krka nalazimo glagolicom napisana pravila sv. Duha iz Baške u 18. glavi kvadirne, koja se čuva kod župnika V. Premude na Vrhru na otoku Krku. Iz Istre nalazimo pravila u kvadri oltara sv. Roka u Boljunu.

Ona iz Biograda jesu pravila bratovštine uznesenja blažene djevice Marije. Počinju sa 15. augustom 1720. Rukopis ovih pravila čuva se u zemaljskom arhivu kod c. kr namjesništva za Dalmaciju u Zadru. Osim ovih pravila nalaze se u istom rukopisu različiti dodaci i odluke, koje se tiču ove bratovštine, košto i popis braće. Popis braće pisan je je do g. 1790. glagolicom, a od g. 1790.—1821. latinicom. Na str. 25. ovoga rukopisa nalazi se u latinskom jeziku potvrda

ove bratovštine od zadarskoga nadbiskupa Vinka Zmajevića od 30. jula 1721.

Pravila je ova štampao u Mjesečniku pravničkoga društva u Zagrebu god. XL. na str. 34.—36. Dr. I. Strohal. Profesor I. Milčetić ne navodi ovoga glagolskoga rukopisa.

10. Pravila ili uredbe raznih redova.

Među ovakove spomenike spadaju ovi:

a) *Regule sv. Benedikta* pod naslovom: „Početak regulê i prologa svetago Benedikta opata“. Rukopis se ovoga rukopisa nalazi u arhivu Jugosl. akademije pod sign. I. a. 74. Izdao ih je prof. A. Pavić u *Starinama* u knjizi VII. Rukopis potječe iz prve polovice XV. vijeka i bit će prijepis starijega originala.

b) U ritualu o. Šimuna Klimantovića (živio od 1460.—1520.) „*Regula pokornih*“ pod naslovom: „V ime b(o)žije, amen. Počenjet regula bratije i sestar ot kajanija tretoga reda blaženoga Frančiska, ku potvrdi Mikula papa četvrti: Čti pravo“ sa tastamentom blaženoga Frančiska, oficijem obučenija i činima profesia pokornih.

c) U istom ritualu „*Kustacioni pokornih*“ pod naslovom: „V ime b(o)žije, amen. Ovo jesu kustacioni bratije pokornih tretoga reda b(la)ž(e)n(o)ga Frančiska provincije Dalmacije, učinjeni oda vse bratije na kap(i)tuli na školji Galevci prid Zadrom na lêt b(o)žjih 1492. na 12. dan miseca aprila“. Ove je konstitucije izdao štampom o. Stjepan Ivančić u svojoj knjizi: „Povjestne crte o samostanskom III. redu sv. o. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagolice u istoj redodržavi“.

d) U ritualu o. Šimuna Glavića Šibeničanina (živio od g. 1490.—1565.). „*Regula pokornih*“ i „*Kuštacioni pokornih*“ po prilici isto, što i u Klimantovićevu ritualu, odakle je vjerojatno to uzeto. Rukopis u arhivu Jugosl. akademije pod sign. I. a. 25.

e) Pravila trećega reda sv. Franje iz Kopra u Istriji od g. 1529.

f) U rukopisu glagolskom, koji se čuva u arhivu Jugoslav. akademije pod sign. IV. a. 91. pod naslovom: *Isus i Marija*. Tu počinju naredbe, ke su učinjene va Asiži v k(a)p(itu)li jenerali ot g(ospo)d(i)na Ivana grdinala, ligata apostolskoga stola moćiju s(ve)te crkve rimske pape Martina petoga i Eujenija četvrtoga, ki je potvrdil to, a te knjige zovu se kušticioni“. Ovaj sam rukopis priredio za štampu, te se može odmah štam-